

Het mag best slecht gaan

Docenten zien 'schrikbarend' veel studenten met psychische problemen. Hoe gaan ze daarmee om? En een groep oud-studenten wil het taboe om over problemen te praten doorbreken

8

Stropdassen doorknippen Klimaatactiegroep End Fossil Leiden Delft protesteerde dinsdag in het Lipsius tegen samenwerkingsverbanden van de Leidse universiteit met de fossiele industrie. Naast deze actie waren er bezettingen van universitaire gebouwen in Delft, Utrecht en Rotterdam

2

Zionisme 'Israël is een van de meest gehate landen ter wereld'

6

13

Cel Terugblik op nachtje brommen

Leiden ziet verlaagd bsa helemaal niet zitten

Het college van bestuur en de universiteitsraad zijn tegen het wetsvoorstel van minister Dijkgraaf (Onderwijs) om het bsa te verlagen naar maximaal 30 punten in het eerste jaar. 'Dit is nadelig voor studenten en docenten.'

DOOR VINCENT BONGERS

Dinsdag stuurde minister Dijkgraaf zijn voorstellen voor het versoepelen van het bindend studieadvies (bsa) naar de Tweede Kamer. 'Universiteiten hantieren nu eigen normen voor het bsa, die ongeveer gemiddeld rond de 45 studiepunten liggen', schrijft Dijkgraaf. Voor Leiden geldt ook 45 punten. Die norm is 'te hoog als basis om te kunnen vaststellen of een student geschikt zou zijn voor een opleiding en het legt te veel druk op de student in het eerste jaar'. De minister kiest dan ook voor een maximaal bsa van 30 van de 60 punten in het eerste jaar. 'Daarnaast krijgen universiteiten de mogelijkheid om een bsa te geven na het tweede jaar als de student minder dan 60 studiepunten heeft behaald.' Het is de bedoeling dat de regeling in collegejaar 2025-2026 ingaat. Het wetsvoorstel moet nog wel langs de Tweede en Eerste Kamer. Leiden ziet de voorstellen van de minister niet zitten. 'Het bsa zorgt ervoor dat studenten met voldoende kennis doorkomen in hun studie, en deze binnen de nominale tijd kunnen afronden', laat rector Hester Bijl per mail weten. 'Met een verlaagd bsa zullen veel studenten later in hun studie alsnog uitvallen. Dat is nadelig voor onze studenten en leidt tot meer werkdruk voor docenten en

studieadviseurs.'

Ook de universiteitsraad is tegen de versoepeling en wil de 45 punten in het Leidse eerste jaar behouden en geen bsa in het tweede jaar. Net als een deel van de andere medezeggenschapsraden van andere universiteiten stuurde de raad een brief naar de minister met daarin de bezwaren. Universiteitenkoepel UNI vindt de versoepeling 'een slecht plan'. De 30 punten zijn 'ongewenst en onverstandig', schrijft de UNI in een verklaring. De universiteiten 'pleiten ervoor om de bsa-norm per opleiding te bepalen in samenspraak met de medezeggenschap, zodat het beter aansluit bij de wensen van studenten en medewerkers en rekening gehouden wordt met verschillen tussen opleidingen'. Landelijke studentenorganisaties Lsvb en ISO zijn enthousiaster over de plannen. Lsvb-voorzitter Joram van Velzen vindt het een 'goede zet'. Al vindt Van Velzen het niet voldoende want het bsa heeft 'geen plek in ons onderwijs, maar met deze forse verlaging en een flink pakket aan extra begeleiding voor studenten, neemt de minister een belangrijke eerste stap'. ISO-woordvoerder Sam de Fockert noemt het 'een verademing dat deze stap eindelijk wordt gezet. Wat ons betreft gaan de woorden bindend en advies überhaupt niet samen'. Met deze versoepeling 'wordt een betere balans gevonden tussen het welzijn van studenten en hun studievoortgang. Het bsa hangt als het zwaard van Damocles boven het hoofd van jonge mensen in een tijd dat ze zichzelf moeten ontdekken.'

PBMS wint verkiezingen, opkomst dramatisch laag

Studentenpartij PBMS is met drie zetels de winnaar van de universiteitsraadsverkiezingen. Slechts 12,5 procent van de kiesgerechtigden heeft een stem uitgebracht.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Ieder jaar mogen alle Leidse studenten hun stem uitbrengen voor de universiteitsraad: het centrale medezeggenschapsorgaan van de universiteit dat bestaat uit zestien leden. Acht zetels worden bezet door medewerkers van de universiteit, de andere acht door studenten. Deze verkiezingen draait het uitsluitend om de studentgeleding, aangezien de personeelsgeleding elke twee jaar wordt verkozen. Winnaar van de verkiezingen is PBMS (Partij voor Beta en Medische Studenten), die drie van de acht zetels heeft bemachtigd. Daarmee heeft de partij niet alleen absoluut de meeste zetels, maar is zij ook de enige die er een zetel bij heeft gekregen ten opzichte van vorig jaar. LVS (Lijst Vooruitstrevende Studenten) houdt stand en blijft haar twee zetels behouden. LSP (Liberale Studentenpartij) heeft, net als vorig jaar, één zetel. Ook de partijen ONS (Ondernemen

de Studenten) en DSP (Democratic Students Party) behouden hun ene zetel. De enige partij die niet meer terugkomt in de raad, is CSL (Christelijke Studentenfractie). Die partij kreeg vorig jaar ook al te weinig stemmen voor een zetel, maar kon toch plaatsnemen in de raad omdat Belang van Omar zijn zetel opgaaf. Inmiddels heeft CSL zichzelf opgeheven, omdat het partijbestuur de afgelopen jaren een daling opmerkte in de betrokkenheid en activiteit van de leden. De studenten stonden dit jaar, evenals andere jaren, niet erg te springen om gebruik te maken van hun democratisch recht. Waar de opkomst vorig jaar al zeer mager was met een krappe 15 procent, heeft dit jaar slechts 12,5 procent de moeite genomen een stem uit te brengen. 4.234 studenten hebben gestemd, van de in totaal 33.892 kiesgerechtigden. Daarmee kan deze verkiezing weleens de treurigste in de universiteitsgeschiedenis zijn. Blijkens de partijstandpunten van PBMS wil de partij dat fysiek onderwijs de norm blijft en dat de universiteit meer gaat doen om studentenwelzijn te bevorderen. Ook moet er een internationaliseringsplan komen om de internationale ambities van de universiteit meer recht te doen.

Activistische 'rector' zet schaar in fossiele stropdassen

Deze maand protesteren klimaactivisten tegen samenwerkingsverbanden van universiteiten met de fossiele industrie. Dinsdag voerden ze actie in Leiden.

DOOR MARK REID
FOTO MARC DE HAAN

Studenten in het hele land voeren deze maand actie voor het klimaat. In Leiden werd de lunchpauze in het Lipsius dinsdagmiddag verstoord door een protest van klimaatactiegroep End Fossil Leiden Delft. Demonstranten hingen een spandoek over een van de balustrades in het faculteitsgebouw en maakten via een megafoon hun eisen bekend: 'Cut the ties!' De groep wil dat de universiteit alle banden verbreekt met fossiele industrie als een stap naar een beter klimaat. Ook eisen ze dat de universiteit bij de overheid gaat lobbyen om fossiele subsidies stop te zetten. Ter illustratie van hun eisen liepen drie studenten, die de universiteit en oliebedrijven Shell en Aramco moesten voorstellen, door de hal van het faculteits-

gebouw, hun armen aan elkaar gebonden met stropdassen. Een andere demonstrant, verkleed als rector magnificus Hester Bijl, knipte met een schaar symbolisch de stropdassen (ties) door. De actie in het Lipsius komt na een aankondiging van landelijke actiegroepen. Op meerdere universiteiten in Nederland zijn er acties van klimaatactivisten. 'We doen dit in het kader van de Mei van Bezettingen', vertelt een van de demonstranten in Leiden. 'Op universiteiten over de hele wereld vinden deze maand bezettingen plaats op universiteiten.' End Fossil verstoorde in februari ook al de dies natalis. Ook toen eisten ze dat de universiteit banden met fossiele bedrijven zoals Shell zou verbreken. In navolging van die actie had de universiteit beloofd inzage te geven in welke banden er precies waren, maar volgens End Fossil is dat nog niet gebeurd. Universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke laat aan Mare weten dat de universiteit wel van plan is om dat overzicht te delen. 'Het kost vanwege de AVG wat meer tijd, omdat we bij samenwerking met private partners eerst toestemming moeten vragen voor openbaarmaking van gegevens over dergelijke samenwerking.' Welke verbanden er precies zijn probeert ook onderzoekscollectief Mapping Fossil Ties te achterhalen. Op basis van publieke informatie hebben zij een da-

tabase aangelegd waarin alle bekende banden tussen Nederlandse universiteiten met fossiele bedrijven is vastgelegd. Volgens die database zijn er tussen de Universiteit Leiden en de fossiele industrie al verschillende samenwerkingen bekend. Er zijn afstudeerprijzen voor bèta-studenten die door Shell worden gefinancierd, en daarnaast neemt Leiden deel aan vier onderzoeksconsortia die (deels) gefinancierd worden door Shell, een aantal andere oliebedrijven en de Schipholgroep. Om een nog completer overzicht te krijgen is vorige maand namens Mapping Fossil Ties een Woo-verzoek ingediend, waarin de universiteit verzocht wordt openheid van zaken te geven over alle financiële banden, maar ook over nevenfuncties en advieswerkzaamheden die onderzoekers uitvoeren voor de fossiele industrie. End Fossil zegt op dit moment niet van plan te zijn een universiteitsgebouw in Leiden te bezetten en houdt het bij de symbolische actie in het Lipsius, maar sinds woensdagmiddag bezet de groep wel het PULSE-gebouw van de TU Delft. Tegenover Mare gaf End Fossil aan van plan te zijn daar de nacht door te brengen, ook al was de TU daarop tegen. Naast de acties in Leiden en Delft zijn er ook bezettingen in Utrecht en Rotterdam.

Deze beelden kwamen recht uit het ronkende hart van het Niets

Begin vorige week liep ik de Plus aan het Betàplein uit en ik zag recht voor mij hoe het nieuwe kunstwerk – de blauwe paddenstoelen – werd neergezet. Het zag er nogal liefdeloos uit. Er waren gaten gegraven waardoor het gras een kaalslag onderging en de stukken paddenstoel lagen sikkeneurig op twee aanhangwagens om te worden bijgezet.

Ik moest gniffelen. Bij het idee kwam er al geen glorie aan te pas, bij de ontvangst door buurtbewoners ook al niet, dus de wijze van plaatsing was tenminste wel eergetrouw. De volgende dag liep ik weer de Plus uit (ik kan niet plannen loop dus elke dag even naar de supermarkt). Op de stoeltjes aan het tafeltje naast – die dezelfde kleur hebben als de paddenstoelen, genaamd 'regenboogrusula' – het kunstwerk zaten twee mannen rond half één 's middags een fles prosecco soldaat te maken. Goh, dacht ik, als dit het effect is, plaats dan maar op elk grasveld zo'n paddenstoel. Al snel verscheen een fotograaf om de twee mannen te fotograferen en jawel hoor: een van de twee bleek gewoon de kunstenaar zelf te zijn.

Jammer, het had niet zo moeten zijn. Die avond liep met een beste makker naar de Plus toe (drank was op, ja ja, ik weet het) en we hadden toch ook maar zin om even de stoeltjes en het tafeltje uit te proberen.

We hebben er zelf immers voor meebetaald (misschien is dat niet waar, want ik kan geen tabellen met cijfertjes lezen gezien ik een alfa ben,

maar het schijnt dus best wel wat gekost te hebben en dat is ook wel weer mooi want die arme stakkers in de kunstector willen ook een boterham met kaas eten).

De stoeltjes zitten aardig voor als je van gemiddelde lengte bent, het natte gras onder je voeten moet je even voor lief nemen.

De kleur is mooier dan op de plaatjes en laat geen sporen achter op je bips nadat je opgestaan bent. De tafeltjes zijn wat onhandig, het vlak is niet vlak, wat wel zo fijn is als je toch de moed vergaard hebt om er een fles wijn op neer te zetten. Aan de andere kant,

door de inkepingen kan er weer water in blijven staan en dat vinden de roodborstjes vast leuk. De plaatsing van alles blijft jammer: de twee tafeltjes staan veel te ver uit elkaar voor als je er met meer dan drie mensen wilt nestelen. De paddenstoelen zijn hooguit grappig maar volgens mij is daar alles al over gezegd. Maar wat wil je dan ook? Leiden heeft al zoveel hemelbestormers qua kunst en wetenschap voortgebracht dat we alles onderhand wel hebben uitgespeeld. Dromen kan hooguit nog door de successen van het verleden als farce te laten herhalen of door vormen neer te zetten die recht uit het ronkende hart van het Niets komen lopen. Leiden verdient dan ook een antiquarische stempel. Leiden heeft, net als Wenen, genoeg gesproken en verdient het om met pensioen te gaan. De kunstenaar zelf zegt op de kritiek dat 'kunst moet schuren'. Het is al goed, beste Frank Koolen, het is inderdaad niet onopgemerkt gebleven.

Wat te doen met al die internationals?

De plannen van minister Dijkgraaf om het aantal buitenlandse studenten te beperken hebben nu al gevolgen voor Rechten. Een geplande Engelstalige bachelor moet opeens in het Nederlands worden gegeven.

DOOR VINCENT BONGERS

Minister Dijkgraaf van Onderwijs publiceerde onlangs zijn langverwachte Kamerbrief over de beheersing van het aantal internationale studenten. Er komen zoveel internationals naar Nederlandse universiteiten dat de druk op de woningmarkt veel te groot wordt en de groei van Engelstalige opleidingen uit de hand loopt.

'De toegankelijkheid voor Nederlandse studenten bij verschillende Engelstalige opleidingen dreigt in het gedrang te komen', schrijft de minister. 'We zien dat steeds meer studenten bij de start van het studiejaar geen huisvesting kunnen vinden.' Met nieuwe wetgeving wil Dijkgraaf de instroom proberen te beperken. Voor studies die in twee talen, meestal Engels uiteraard, worden aangeboden komt er een fixus voor het 'anderstalige' traject. Verder wil Dijkgraaf universiteiten de mogelijkheid geven om onderscheid te maken tussen studenten uit de Europese Economische Ruimte (dat is de EU plus Liechtenstein, Noorwegen en IJsland) en studenten daarbuiten. 'Ik wil een noodcapaciteitsfixus voor niet-EER-studenten.' Zo kan de 'toegankelijkheid voor EER-studenten, waaronder de Nederlandse studenten' worden gewaarborgd als er een grote groei is aan niet-EER-studenten. Ook moet het Nederlands weer vaker een centrale rol krijgen. Universiteiten maakten op grote schaal gebruik van uitzonderingsgronden in de wet om studies in het Engels te kunnen geven. Die mogelijkheid blijft bestaan, alleen moet er veel scherper gekeken worden naar de redenen om af te wijken van het Nederlands.

De minister is ook van plan 'de wettelijke plicht tot het bevorderen van de uitdrukingsvaardigheid in het Nederlands concretiseren en uitbreiden naar alle studenten'. Hij spoort internationals aan om de taal te leren.

Hoewel er nog geen nieuwe wet is aangenomen, wordt het beleid van Dijkgraaf toch al voelbaar, zei Ton Liefwaard van het rechtenbestuur maandag tijdens de faculteitsraadsvergadering. 'We wilden een Engelstalige bachelor beginnen, namelijk "Economics & society". Die zal echter in het Nederlands moeten worden aangeboden. Het ministerie heeft ons gevraagd of we de taal wilden wijzigen. Daar hebben we uiteindelijk mee ingestemd, omdat we waarschijnlijk anders geen toestemming voor deze opleiding zouden hebben gekregen.'

Maar op zich verwacht het bestuur dat de gevolgen van de voorstellen van de minister voor Rechten relatief klein zijn. 'Het gros van onze bacheloropleidingen is in het Nederlands. Dus daar verandert niets. Voor de internationale afstudeerichtingen zijn er mogelijk wel gevolgen.'

Welke gevolgen dat precies zijn is nog niet duidelijk. 'We weten ook nog heel veel niet.' Daarnaast moet de Tweede Kamer nog debatteren over het nieuwe wetsvoorstel.

Liefwaard was blij dat de zogeheten advanced masters van Rechten, die niet door het ministerie worden bekostigd, binnen schot blijven. Dat is 'een heel belangrijk punt' van de faculteit, zei hij. 'Dat zijn bij uitstek internationale opleidingen.' Deze masters kosten rond de 20.000 euro en zijn in het Engels, maar worden 'niet door dit beleid geraakt'.

Een van de problemen door de enorme toestroom van internationale studenten is de druk op de woningmarkt, zei personeelsraadslid Lara Hartman-Ohnesorge. Er zijn te weinig kamers. 'Deze masterstudenten hebben ook een woning nodig.'

Tijdens de discussie bleek echter dat de faculteit de advanced masterstudenten aan een kamer helpt. 'We nemen gegandeerd een aantal kamers af', zei Liefwaard. 'Maar het hoeft niet dat die alleen naar advanced-mastersstudenten gaan. Het kan zo zijn dat er kamers over blijven.'

Hartman-Ohnesorge zei dat 'een pijnlijk punt' te vinden. 'Studenten die veel betalen krijgen een kamergarantie, maar andere studenten dus niet?'

'Klopt', erkende Liefwaard. 'Er is een zekere ongelijkwaardigheid. Deze opleidingen zijn voor internationale facultaire ambities erg belangrijk. Ik denk dat het valt te rechtvaardigen, maar de "reguliere" student heeft ook aandacht nodig.'

'We willen ook niet dat studenten moeten vechten om een kamer', zei Mirjam Sombroek-Van Doorm van het rechtenbestuur. 'We proberen te doen wat we kunnen.'

Ook andere faculteiten azen op schaarse kamers. Rechten moet vechten om woningen. 'We zagen de noodzaak om dat te doen. De universiteit probeert meer huisvesting te organiseren, maar het gebrek aan woningen is een groot maatschappelijk probleem.' 'De verantwoordelijkheid van de bouw van kamers ligt eigenlijk bij de gemeente', voegde Sombroek-Van Doorm daar nog aan toe. 'De universiteit bouwt geen woningen. Misschien moeten we dat maar gaan doen.'

Er is ophef en ongenoegen ontstaan over het kunstwerk dat woensdag is onthuld op de campus Leidse Schans. 'Alles wat ik hierbij voel, is walging en vervreemding.'

DOOR ROMY VAN DEN AKKER
FOTO TACO VAN DER EB

Blauwe paddo's als 'middelvinger'

Het zal omwonenden niet zijn ontgaan: twee grote, glimmende schimmels rijzen sinds twee weken op uit de omgeploegde aarde van het Omegaplantsoen, in het hart van de campus Leidse Schans.

Het grasveld met bloeiende narcissen moest plaats maken voor twee vierehalve meter hoge paarse paddenstoelen en enkele kleinere, bedoeld als stoelen en tafels, die onderdeel uitmaken van het kunstwerk 'Onze Sporen' van Frank Koolen. Met dit werk zegt Koolen de fantasie te willen prikkelen en te willen bijdragen aan ontmoetingen in de buurt. Niet iedereen is echter blij met deze verrijking van het Leidse straatbeeld. Al bij de aankondiging van de komst van dit kunstwerk, in 2022, klonk kritiek. Het beeld zou 'unaniem verkoz' zijn tot het beste ontwerp voor het plein bij het Omegaplantsoen, maar buurtbewoners zeggen dat ze alleen mochten kiezen welke kleur het zou krijgen: roze, zilver of paars. 'Bij uitstek een voorbeeld van nepparticipatie', volgens Studenten voor Leiden (svL) en Partij Sleutelstad (PS). De komst van het werk stond immers al vast.

Enkele dagen nadat de paddenstoelen zijn gepland, ontvingen de campusbewoners een feestelijke uitnodiging in hun brievenbus om de onthulling van het kunstwerk bij te wonen. Dat schoot in het verkeerde keelgat van Tobias Kingma (25), student religiewetenschappen. In een e-mail aan wethouder Yvonne van Delft (Energie, Werk en Inkomen en Cultuur) beklagt hij zich over de gang van zaken. 'Waarom heeft de gemeente duizenden euro's uitgegeven aan een "kunstwerk" dat niemand in de buurt wil hebben, en doet ze dan alsof wij hier inspraak in hadden? Waarom moeten het altijd dit soort postmoderne, felgekleurde, onzinobjecten zijn? Alles wat ik voel bij dit "kunstwerk" is walging en vervreemding.'

Over de participatie schrijft hij: 'Er kon gestemd worden over de kleur, maar je kan een drol roze maken, dat maakt het niet minder een drol.'

De wethouder antwoordde dat ze het jammer vond dat het kunstwerk niet naar zijn smaak is. 'De welstandscommissie en de Toets- en adviescommissie Openbare Ruimte hebben beide een positief advies uitgebracht over de plaatsing van het kunstwerk.'

Een antwoord van niks, vindt Kingma. In de besloten Facebook-groep Campus Leidse Schans is hij inmiddels een petitie begonnen om de beelden weg te halen. Het bericht kan op veel likes rekenen, in de reacties merken buurtbewoners op dat er water in de paddenstoelvormige tafels blijft staan, waardoor ze muggen aantrekken en dat de locatie van het kunstwerk zonder overleg gewijzigd is. Bomen, een fontein en wat picknicktafels, dat is wat de studenten willen. Er wordt gesproken van 'een symbolische middelvinger'. Kingma: 'Waarom moet onze buurt het toeneel zijn voor de experimenten van "kunstenaars"? De wethouder hoeft er niet dagelijks langs te lopen, die heeft waarschijnlijk een mooi pand in de binnenstad.'

Ook Ophir Waasdorp (26, linguistics) is niet te spreken over het nieuwe kunstwerk voor zijn raam. 'Er wordt gezegd dat wij als buurtbewoners inspraak hadden over de komst van de paddenstoelen, maar dat is niet waar. Het kunstwerk is er op ondemocratische wijze gekomen, wij konden alleen de schade beperken door de minst lelijke kleur te kiezen. Nu blijkt dat er zelfs glitters zijn toegevoegd aan die fallusvormige beelden.' De grootste doorn in het oog van de studenten is het prijskaartje dat aan Koolens werk hangt. Waasdorp heeft de gemeente-

lijke archieven erop nageslagen en stelt dat de paddenstoelen vermoedelijk tussen de 53.000 en 70.000 euro hebben gekost. 'We wonen met bijna tweeduizend studenten op de campus, van wie vele ternauwernood rond kunnen komen doordat we ons blauw betalen aan energie. In plaats van daar iets aan te doen, of ons voor mijn part kunstzinnige fietsenrekken te geven, steekt de gemeente geld in iets wat helemaal niet functioneel is, dat is wrang. Je kunt de paddenstoelen wel gebruiken als stoel, maar ze zitten niet lekker.'

Kunstenaar Frank Koolen: 'Mijn paddenstoelen doen niemand kwaad'

Frank Koolen zelf kan de kritiek begrijpen. 'Kunst valt nu eenmaal op, dus hebben mensen er snel een mening over. Maar als je er voor openstaat, kan het je ook iets opleveren: de paddenstoelen leren je om het dagelijks leven met meer fantasie tegemoet te treden. 'Kunst' in de openbare ruimte heeft het neel zijn voor de experimenten van "kunstenaars"? De wethouder hoeft er niet dagelijks langs te lopen, die heeft waarschijnlijk een mooi pand in de binnenstad.'

Frank Koolen zelf kan de kritiek begrijpen. 'Kunst valt nu eenmaal op, dus hebben mensen er snel een mening over. Maar als je er voor openstaat, kan het je ook iets opleveren: de paddenstoelen leren je om het dagelijks leven met meer fantasie tegemoet te treden. 'Kunst' in de openbare ruimte heeft het neel zijn voor de experimenten van "kunstenaars"? De wethouder hoeft er niet dagelijks langs te lopen, die heeft waarschijnlijk een mooi pand in de binnenstad.'

Tentamens straks wellicht in Rijswijk door ruimtegebrek

Rechten heeft plannen om tentamens in Rijswijk af te gaan nemen. Studenten zijn daar niet blij mee. 'Het is niet wenselijk om daarheen te reizen. Vooral niet om negen uur 's ochtends.'

DOOR VINCENT BONGERS

'We zetten in op digitale toetsing', zei Ton Liefwaard van het rechtenbestuur maandag tijdens de faculteitsraadsvergadering Rechten. Studenten krijgen dan op locatie een laptop van de universiteit waarop ze het tentamen maken. Het nakijken is vervolgens eenvoudiger en sneller.

'Het afnemen van digitale tentamens gebeurt nu in het Universitair Sportcentrum', vertelde Liefwaard. 'Voor de heel grote tentamens lopen we daar echter tegen capaciteitsbeperkingen aan.' Voor sommige eerstejaars tentamens is namelijk plek voor 1700 studenten nodig. 'Er zijn echter maximaal 940 plekken in het sportcentrum.'

De grote tentamens moeten dus twee keer worden afgenomen en het is niet mogelijk om dat tegelijkertijd te doen in Leiden. Althans: niet digitaal. 'We kunnen waarschijnlijk gebruik gaan maken van een locatie in Rijswijk', zei Liefwaard, doelend op het expo- en evenementencentrum De Broodfabriek. 'Dan kunnen we de grote tentamens simultaan afnemen in Leiden en in Rijswijk. Dat is logistiek nog niet eenvoudig, maar we vinden het belangrijk om die grote groep studenten op hetzelfde moment hetzelfde tentamen te laten maken.'

De studenten in de raad maakten zich echter wel enige zorgen om de plannen. 'Het is voor studenten niet echt wenselijk om naar Rijswijk te reizen', zei Veerle Hooftman van studentenpartij LSP. 'Vooral niet om negen uur 's ochtends. Dan zit je met vertragen in de spits en mogelijk met stakingen.' Liefwaard erkende dat er nog de nodige vraagstukken zijn om op te lossen. 'Het wordt een grote logistieke uitdaging, daar gaan we dan ook niet lichtzinnig mee om.'

Rechten gaat nog uitzoeken wat de beste aanpak wordt, als de Rijswijklocatie doorgaat. 'Ga je dan alle studenten die in Leiden wonen vragen om naar het sportcentrum te gaan? En de studenten in Den

Haag vragen om naar Rijswijk te gaan?'

'Volgens 9292 is het ongeveer 35 minuten met het openbaar vervoer van Leiden Centraal naar De Broodfabriek', zei assessor Julie Kùlsen.

'Er zijn best veel studenten die in de regio Den Haag wonen', zei personeelsraadslid Gert Jan Geertjes. 'Die moeten nu naar Leiden reizen, dus ik weet niet of dit nou een groot probleem is.'

'We zitten nog in de verkennde fase', reageerde Niels van de Ven, hoofd onderwijs- en studentenzaken van de faculteit. 'We gaan de komende maanden uitzoeken wat de implicaties zijn voor iedereen.'

'Ik ben door het oog van de naald gekropen

'Tentamens maken met laptops werkt meestal goed', vertelde personeelsraadslid Gert Jan Geertjes. 'Echter, de ondersteuning van de helpdesk is maar erg beperkt beschikbaar. We hadden onlangs tijdens een tentamen een technisch probleem bij een student.' Voor het tentamen staat drie uur. 'Na bijna anderhalf uur ontstond het probleem.' Een helpdesk-medewerker moest in haar eentje verschillende tentamens in de gaten houden, legde Geertjes uit. 'Ze zou na anderhalf uur weggaan, kreeg ik te horen. Daar was ik echt door geschokt. Gelukkig kon ze dit probleem nog oplossen, maar ik ben door het oog van de naald gekropen. Want als het vijf minuten later was gebeurd, had ik geen idee gehad wat ik had moeten doen. Als docent voel je je dan heel erg hulpeloos. Ik vind dat als we op digitaal tentamineren inzetten de technische ondersteuning op orde moet zijn.'

'Dit is een heel terecht punt', reageerde bestuurslid Mirjam Sombroek-van Doorm. 'Het is een dienst die niet onder onze faculteit valt, maar we hebben er wel invloed op. Dus we moeten de aandacht blijven vestigen op goede ondersteuning. Soms worden we er wel een beetje hopeloos en moedeloos van. Dit moet in orde zijn.'

In de 'student living room' mag alles... behalve studeren

Rechten opent een woonkamer in het KOC waar studenten kunnen ontspannen en om hulp kunnen vragen. 'Bij lastigere vragen sturen we studenten door.'

DOOR VINCENT BONGERS

'Er komt een zogenoemde student living room in het KOC', zei Stefaan Van den Bogaert van het rechtenbestuur maandag tijdens de faculteitsraadsvergadering. 'Dat is een ruimte bedoeld voor studenten om te ontspannen', vertelde Jasmijn van Lochem, die als student-assistent is verbonden aan de werkgroep diversiteit, inclusie & studentenwelzijn. 'We hadden namelijk opgemerkt dat er nog niet zo'n soort plek was in het gebouw. Het heeft de uitstraling van een woonkamer.'

Er staan een grote bank en een aantal fauteuils en er liggen tijdschriften. In de kast staan spelletjes en teken- en schildermateriaal. Aan een lange tafel kunnen studenten bijkletsen. 'Het is een no study zone, en dat gaan we benadrukken met posters. Het moet niet heel strikt worden natuurlijk, maar het doel is een vrijetijdssfeer creëren.' Het is ook de bedoeling dat er activiteiten worden georganiseerd. 'Bijvoorbeeld workshops en events gericht op diversiteit.' Ook is de living room gericht op internationale studenten. 'We merken dat internationals soms toch een beetje worden uitgesloten. We willen de banden versterken.' Er zijn elke werkdag tussen twaalf en vijf ook zo-

geheden *peer support* studenten aanwezig. 'Dat zijn studentassistenten, waaronder ikzelf, die dienen als aanspreekpunt voor studenten.'

Studenten weten namelijk vaak niet bij wie ze voor bepaalde kwesties moeten aankloppen, aldus Van Lochem. 'Moet ik bij een studieadviseur zijn? Of de studentpsycholoog? De studentendecaan? Verder kunnen de *peers* bijvoorbeeld vragen beantwoorden over het plannen van de studie en over hoe je moet leren voor een tentamen.'

De raad was heel enthousiast over de living room. Wel werd er gevraagd naar de precieze rol van de *peer support*. 'Werken jullie samen met de studieadviseurs?' vroeg personeelsraadslid Gert Jan Geertjes. 'Studieadviseurs kunnen best kritisch zijn op adviezen die door anderen worden gegeven. Hoe zien jullie die verhouding?'

Van Lochem: 'We hebben contact met de studieadviseurs en hebben met hen gesproken over hoe je studenten het beste kunt benaderen. Bij lastigere vragen sturen we studenten door.' 'Er is nauw overleg tussen de wellbeing officer Susanne Deen, de studieadviseurs en de loopbaanadviseur om dit soort zaken goed op elkaar af te stemmen', reageerde Niels van de Ven, het hoofd onderwijs- en studentenzaken van de faculteit. De kamer (B-gedeelte op de begane grond, links naast het trappenhuis) wordt op 23 mei om twaalf uur officieel geopend, en heeft dezelfde openingstijden als het KOC.

Tsunami's van haat

De Amerikaans-Canadese historicus Derek Penslar is hoogleraar Joodse geschiedenis aan Harvard. Hij schreef een boek over zionisme waarover hij maandag een lezing geeft. 'Ik ben lasteraar en verrader genoemd.'

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO ANP/THE NEW YORK TIMES/AMIT ELKAYAM

Sommige mensen worden heel erg boos op mij', vertelt Derek Penslar, hoogleraar Joodse geschiedenis aan Harvard. 'Ik krijg veel haatmails en dreigementen. In meerdere gevallen heb ik de politie ingeschakeld. Een keer belde een agent die onderzoek had gedaan naar een van de afzenders: "We hebben de bedreiging onder de loep genomen en geconstateerd dat het om een ongevaarlijke gek gaat." Die boodschap was bedoeld om me gerust te stellen. Een vriendin van mij is rechter en zij had ook al zo'n rustgevende reactie: "Maak je geen zorgen om dreig-mails. Je moet je zorgen maken om lui die niet mailen." De aanvallen komen meestal van rechts, vertelt Penslar via Teams vanuit zijn woonplaats Toronto. 'Ik ben Joods, actief in de Joodse gemeenschap en behoor tot een synagoge. Sommige Joden zien mij echter als verrader omdat ik Israël niet onvoorwaardelijk steun. Evangelische christenen nemen me ook op de korrel. Een protestante dominee noemde me een "lasteraar van Israël" omdat ik kritiek heb op beleid van de regering.' Pro-Palestijnse studenten en activisten negeren Penslar meestal. 'Ze volgen mijn colleges niet. Hun idee is: hij is Joods, houdt zich bezig met Israël en is niet betrokken bij antizionistische acties. Hij moet wel een kritiekloos hulpe van dat land zijn. Ik veroordeel echter extremisme aan beide kanten.' Penslar publiceert in juni het boek *Zionism, An Emotional State*. Maandag geeft hij een lezing over dat onderwerp in het Lipsius. Wat is zionisme volgens hem? 'De Israëlische schrijver Amos Oz noemde zionisme "een achternaam met vele voornamen". Sommigen zien het als het streven naar een autonome Joodse staat die het hele historische Palestina bestrijkt. Voor anderen is een kleiner territorium ook voldoende. Het is een vorm van zelfbeschikking en zelfbestuur van het Joodse volk in Israël.' De staat Israël werd op 14 mei 1948 uitgeroepen, maar het zionisme is niet verdwenen. Het verbindt de Joodse diaspora aan Israël en is de stuwende kracht achter het nationalisme in het land. 'Zoals bij alle politieke bewe-

gingen spelen gevoelens als angst, verlangen, trots, en uiteraard liefde en haat daarbij een grote rol. Alle nationalistische bewegingen zorgen voor golven van emoties en bij zionisme kun je wel spreken van tsunami's. Israël is een van de meest gehate landen ter wereld, blijkt uit verschillende onderzoeken. Die haat is niet alleen te herleiden tot het onderdrukken van de Palestijnen. Moslims en christenen vinden het uiterst belangrijk wat er in dit deel van de wereld gebeurt. Het gaat dan niet om haat maar ook om liefde. Er zijn bijvoorbeeld miljoenen evangelische christenen die meer van Israël houden dan van het land waar ze zelf wonen.' Het feit dat het een Joodse staat is, roept nog meer gevoelens op. 'Stel dat Israël door Koreanen of Duitse protestanten was gesticht en dat zij de grond van Palestina hadden afgepakt. Ik denk dat dat wereldwijd tot minder woede en haat had geleid. Antisemitisme speelt een rol in de kwestie, hoe reëel het conflict ook is.' Uiteraard kan kritiek leveren op Israël losstaan van antisemitisme. 'In Nederland kun je dat goed zien. Lang was er veel steun voor Israël, dat leidde zelfs tot een olie-boycot door Arabische staten in 1973. De laatste decennia neemt de kritiek op Israël echter toe. Er is teleurstelling en frustratie over het Israëlische beleid, maar dat heeft geen oorsprong in antisemitisme.' In de Arabische wereld is dat anders. 'Vanaf het begin was de haat tegen Israël daar groot, en dat heeft ook duidelijk een antisemitische component. Daar zie je de cartoons van de stereotiepe Jood met keppel en haakneus die het bloed van Arabische kinderen drinkt.' Wereldwijd is er een toename in antisemitisme, aldus Penslar. 'In Amerika is het nu nodig om bij synagogen barricaden te plaatsen voor de deuren omdat het geweld tegen Joden toeneemt. Dat is betrekkelijk nieuw. Antisemitisch geweld was altijd een Europees probleem.' Om de zaak nog ingewikkelder te maken zijn er ook antisemieten die bewondering hebben voor Israël en het als baken zien van westers verzet tegen de moslimwereld. Zo werd Penslar in Boedapest na een lezing aangesproken door aanhangers van Jobbik, een uiterst rechtse

Protest in Tel Aviv tegen de plannen van premier Netanyahu om de macht van het hooggerechtshof in te perken, eind maart.

Hongaarse partij met antisemitische sentimenten. 'Zij vertelden mij dat ze Israël bewonderden omdat het zo'n sterk leger heeft. Het patriotisme en nationalisme werd door hen gewaardeerd.' 75 jaar Israël wordt gevierd terwijl er een grote worsteling tussen Joodse groepen is over de toekomst van het land. Premier Netanyahu wil met een wet de macht van het hooggerechtshof inperken waardoor het parlement uitspraken van het hof naast zich neer kan leggen. 'Dagelijks gaan mensen de straat op om tegen de voorstellen te demonstreren. Je kunt de situatie omschrijven als een burgeroorlog in het klein.' Ondanks de felle protesten schuift Israël steeds meer op richting rechts en lijkt een oplossing van het conflict met de Palestijnen ver weg. 'De afgelopen decennia zijn er steeds meer rechtse stemmers bijgekomen. De geboortecijfers van rechtse en orthodoxe Joodse gezinnen zijn namelijk relatief hoog.' Dat is echter slechts een deel van het verhaal. 'In de jaren negentig was er de hoop dat de Oslo-akkoorden tussen Arafat en Rabin tot vrede zouden leiden. De tweede Intifada (Palestijnse opstand, red.) die in 2000 begon maakte een einde aan dat optimisme. De opstand was een enorme klap voor de veiligheid. Ik woonde toen in

Israël en er waren bijna dagelijks zelfmoordaanslagen op bussen. Er was een gevoel verraden te zijn door de Palestijnen. Die zien dat zelf uiteraard helemaal anders en stelden dat Israël het vredesproces expres vertraagde en nederzettingen bouwde op bezet gebied. Een opstand was volgens hen onvermijdelijk.' Het gevolg van de tweede Intifada was dat dat Israël's die links stemden opschoven naar het midden. 'En stemmers in het midden kozen voor zeer rechtse partijen. In deze situatie zit het land nog steeds.' Toch kan de weg naar vrede wel degelijk terug worden gevonden, denkt Penslar. 'Maar dan zal Israël zich moeten ontworstelen uit de politieke puinhoop waar het nu in zit. De komst van een sterke centristische leider is noodzakelijk. Dat geldt ook voor de Palestijnen. Zij moeten op zoek naar een charismatische leider die president Abbas vervangt.' Ook dit ziet Penslar niet snel gebeuren. 'De Palestijnen zijn voortdurend in strijd met elkaar. Dus een oplossing is, eerlijk gezegd, nog heel ver weg.'

Derek Penslar, *Zionism: An Emotional State*. Lezing, Lipsius (o.o.s.), maandag 15 mei, 15.15u

Te simpel beeld van gecompliceerd conflict

Universiteiten worstelen ook met het Israël-Palestina-conflict. De *editorial board* van *The Harvard Crimson*, het studentenblad van de universiteit waar Penslar werkt, besloot vorig jaar april haar steun uit te spreken voor de Boycott, Divestment and Sanctions-beweging (BDS). Een organisatie die oproept tot acties tegen Israël om zo het land te dwingen zich te houden aan het internationaal recht. 'Natuurlijk mag er kritiek geleverd worden op Israël', reageert Penslar. 'Ik vind de keuze van de krant echter een voorbeeld van het emotionele exceptionalisme dat je vaak ziet als het gaat om Israël. Er zijn veel landen die zich schuldig maken aan mensenrechtenschendingen, maar waartegen geen boycotcampagne wordt gevoerd.' 'Er is een groep activisten aan Harvard die heel politiek geëngageerd is en heeft gelobbyd bij de redactieraad voor steun voor BDS. Het is een symbolische daad van mensen die een heel simpel beeld hebben van een gecompliceerd conflict: een racistische bezetter die een inheems volk onderdrukt. Terwijl er veel meer manieren zijn om naar deze kwestie te kijken. 'Het vervelendste is dat een boycot ook Israëlische academici treft. Mensen die vaak juist heel progressief zijn en proble-

men proberen aan te pakken. Ook wetenschappers die onderzoek gaan doen in Israël, krijgen te maken met woedende reacties. Dat is belachelijk en gaat in tegen alles waarvoor ik als wetenschapper sta.' In Leiden was er vorig jaar maart een incident rond een paneldiscussie over Palestina. De universiteit verbood de bijeenkomst omdat gespreksleider en Palestijnse antropoloog Dina Zbeidi 'niet neutraal' zou zijn. 'Het is lastig', reageert Penslar. 'Hoe pak je de discussie aan? Laat je emoties de gang van zaken bepalen? Dat lijkt me geen goed plan. Ik heb aan Oxford University gewerkt en daar was de houding tegen Israël bepaald koeltjes te noemen. Maar er is een traditie van *civility*, fatsoen en beleefdheid, aan Oxford. Toen ik er het Israel Studies-programma opzette hadden we elke week een seminar. Tijdens die bijeenkomsten werden stellige politieke debatten gevoerd, waar allerlei visies over Israël aan bod kwamen. Aan deze discussies deden ook Palestijnse en Joodse studenten en wetenschappers mee. Natuurlijk was er emotie, maar door steeds *civil* te blijven, was er ruimte om echt tot een gesprek te komen. Ik hoop dat Toronto, Leiden, Harvard en andere universiteiten dit model overnemen.'

Zeg hoe het écht met je gaat

In zes jaar tijd maakten twee Leidse studenten uit dezelfde vriendengroep een eind aan hun leven. De achterblijvers willen het taboe onder jonge mannen om te praten over mentaal welzijn doorbreken.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

'Veel mannen lijken de tool te missen om aan te voelen dat een andere jongen tegen dingen aanloopt, of eens een verdiepende vraag te stellen in plaats van te denken dat het inderdaad goed met iemand gaat als diegene dat zegt', zegt oud-student bestuurskunde en medeoprichter van Stichting We zien mekaar Luuk Renne. In zijn studententijd was hij lid van het Augustijnse gezelschap Adeodatus, net als Ian en Martin, die respectievelijk in 2016 en 2022 een einde aan hun leven maakten.

'Onze groep is het bewijs dat het voor jonge mannen lastig is om problemen te bespreken en wij denken dat dit voor bijna alle mannengroepen geldt. Bij grote groepen zie je terug dat er voornamelijk met elkaar wordt gepraat over voetbal, wat je in het weekend hebt gedaan of hoe het gaat met werk of studie. Maar vertellen dat het niet zo lekker gaat, of ernaar vragen, lijkt vaak lastig te zijn. Nu we twee keer een zelfdoding hebben meegemaakt, vonden we, uit onbegrip en verdriet, dat we iets moesten doen om dit probleem zichtbaar te maken en het gesprek erover op gang te krijgen. We horen en zien hier te weinig over.' Om die cultuurverandering tot stand te kunnen brengen, richtten de zeven vrienden Stichting We zien mekaar op.

'In januari kwamen we op het idee om iets te doen. Het begon ermee dat we een fietstocht wilden organiseren ter herdenking van Ian en Martin, om met elkaar stil te staan bij wat er is gebeurd.'

Die tocht - van Leiden naar Bloemendaal - vindt

zaterdag in besloten kring plaats, kort na de verjaardagen van Ian en Martin op 10 en 12 mei. 'Dit jaar fietsen alleen nog vrienden en vriendinnen uit de studententijd mee, zodat we het nog verunningsvrij mogen organiseren. Maar het plan is om de fietstocht ieder jaar te organiseren, om zo geld in te zamelen en impact te maken. Van daaruit is het idee van de stichting ontstaan.' Renne wil liever niet ingaan op de vraag wat de impact van deze heftige gebeurtenissen was op de vriendengroep. 'We zijn hiermee naar buiten gekomen om aandacht te vragen voor de stichting, niet om te vertellen over wat we hebben

'Het gaat niet vanzelf, het zit er bij mannen niet van nature in. Maar het is wel te leren'

meegemaakt en wat dat met ons heeft gedaan.' Volgens hem is het van belang dat je niet altijd hoeft te zeggen dat het goed gaat wanneer dat niet zo is en moet er cultuur komen waarin jonge mannen - en vrouwen - de ruimte voelen om daarover te praten. 'En als je denkt dat iemand die ruimte niet voelt, probeer er dan naar te vragen. We denken vaak: als ik hem laat lachen, dan gaat het vast weer beter. Maar zo werkt het natuurlijk niet.'

Sinds de oprichting is er al heel wat geld opgehaald. 'In vijf dagen zijn we al over de 30.000 euro heen', zegt Renne. Een passende bestemming zijn ze nog aan het onderzoeken. 'We hadden vooraf uiteenlopende ideeën, zoals het maken

van een podcast of een documentaire over het onderwerp, maar alles valt of staat met hoeveel geld we ophalen.'

De stichting heeft al van verschillende kanten hulp aangeboden gekregen. 'De LinkedIn-post over de stichting kreeg een miljoen views, daar zijn we echt door overdonderd. We kregen veel reacties van professionele organisaties met een soortgelijke doelstelling, en van psychologen die op een laagdrempelige manier toegang kunnen bieden tot mentale hulp. Ook denken we aan het aanbieden van trainingen op sport- en studentenverenigingen om mentale gezondheid bespreekbaar te maken. Vanaf volgende week gaan we kijken wat kansrijk is en met wie we verder willen praten, maar het ligt voor de hand om aan te sluiten bij bestaande initiatieven. We hebben een gezamenlijk doel: het bespreekbaar maken van mentaal welzijn onder jonge mensen.'

De vriendengroep probeert ook iets aan zijn eigen groepsdynamiek te veranderen. 'Als onze boodschap is dat mannen dingen bespreekbaar moeten maken, moeten we dat zelf ook doen', zegt Renne. 'We maken nu vaak een rondje waarbij we elkaar vragen hoe het nu écht met de ander gaat. Het sociaal ongemak dat daaruit voortkwam was voor ons het bewijs dat we het erover moeten hebben. Het gaat niet vanzelf, het zit er bij mannen niet van nature in. Maar het is wel te leren.'

Met de stichting hopen ze te bereiken dat 'voor de nieuwe generatie studenten van de nabije toekomst het idee verdwijnt dat het altijd maar goed met je moet gaan', zegt Renne. 'Je komt in je studententijd veel dingen voor het eerst in je leven tegen en het kan best dat het dan een periode niet goed met je gaat. Dat is prima. Dat taboe moet eraf.'

Denk jij aan zelfdoding? Je bent niet alleen. Neem contact op met 113 Zelfmoordpreventie via www.113.nl of bel 113 (lokaal tarief) of 0800-0113 (gratis).

Docent, therapeut of allebei?

De mentale gezondheid van studenten staat onder druk door oplopende stress, prestatiedruk en eenzaamheid. Dat gaat docenten niet in de koude kleren zitten. 'Ik ben ook medemens. Je moet voor elkaar zorgen.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO JOOST MARCELLIS

Afspraken niet nakomen, om uitstel vragen, zich terugtrekken tijdens colleges, vaker afwezig zijn en minder contact zoeken met anderen; het zijn signalen die bij de meeste docenten alarmbellen laten rinkelen. Maar dan? Wat doe je vervolgens? Veel docenten worstelen daarmee, stellen Lut Duerinckx en Eva van der Zee van GGZ Rivierduinen. Zij gaan hierover regelmatig in gesprek met docenten en studieadviseurs, onlangs ook tijdens een symposium over studentenwelzijn aan de Leidse universiteit. 'Om het gesprek te starten, kan je het best proberen om vanuit de ik-boodschap te spreken', stelt Duerinckx. 'Dan zeg je bijvoorbeeld: "Ik zie dat je vaak om uitstel vraagt", of "Ik merk dat je erg stil bent tijdens college", zonder daar een oordeel aan te hangen. Dan geef je de student de ruimte om daar wat meer uitleg over te geven.' Die techniek past Esther Op de Beek, docent bij de

opleiding Nederlandse Taal en Cultuur, ook toe. Ze spreekt 'schrikbarend veel' studenten met psychische klachten, zegt ze. 'Bijna elk college moet ik wel iemand in contact brengen met de studentcoördinator of studentpsycholoog.' Tjerk Oosterkamp, hoogleraar experimentele natuurkunde, probeert zo'n doorverwijzing soms juist te voorkomen. 'In heel veel situaties kan een gesprek met medestudenten of docenten al heilzaam zijn.' Dat wakkerert hij aan door zijn eigen frustraties of problemen met studenten te delen. 'Ik vertel in college ook over mijn eigen uitstelgedrag of dat ik geen zin heb in het schrijven van een onderzoeksvorstel. Dat verlaagt de drempel om het erover te hebben. Ik merk dan dat studenten na college of bij de koffieautomaat een praatje komen maken. Sommige problemen probeer ik zo normaal te laten zijn dat mensen er niet mee naar de psycholoog hoeven.' >

> Ook Van der Zee en Duerinckx vinden dat van belang: 'Als je vaker over alledaagse dingen praat, is de drempel om te vragen hoe het met iemand gaat een stuk lager.' Op de Beek wil ook toegankelijk zijn voor haar studenten door mee te gaan op studiereis of samen met haar studenten mee te doen aan de Singelloop. 'Dan kom je in een andere setting met elkaar in aanraking. Niet alle docenten kiezen daarvoor. Alleen dan is het ook lastiger om dingen aan te kaarten bij studenten.' Die mogelijkheid is niet voor iedereen weggelegd, erkent ze. 'Bij de opleiding Nederlands kennen we elkaar en kan ik in de gaten houden hoe het met iedereen gaat. Ik kan me voorstellen dat dat voor docenten met volle collegezalen niet te doen is.' Pedagoog Van der Zee vindt het vooral belangrijk dat docenten enigszins afstand bewaren. 'Ik hoor wel eens over studenten die docenten onbewust als een soort therapeut gaan zien. Dat is lastig voor docenten: die moeten ook hun eigen grens in de gaten houden. Ze zijn vooral van belang in het eerste gesprek en in het signaleren van problemen. Daarna moet je iemand doorverwijzen voor passende hulp, want als je als docent dat soort gesprekken gaat voeren, kan je daar ontzettend last van krijgen.' 'Het past niet altijd even makkelijk in het takenpakket van een docent', zegt Duerinckx. 'Bovendien moet je stevig in je schoenen staan. Als dat niet zo is, moet je het probleem voorleggen aan iemand die de student wel kan helpen.' 'Soms krijg ik heel heftige verhalen te horen', beaamt Op de Beek. 'Het is fijn om er te zijn voor studenten, maar ook lastig om te horen hoe slecht het gaat met iemand. Ik zeg dan: 'Ik vind het prettig om erover te

praten en vind het heel goed van je dat je zo open bent, maar ik ben geen hulpverlener. Ik kan jou hiermee niet helpen. Je moet professionele hulp zoeken.' Tegelijkertijd zorgt het ook voor een lastig dilemma: 'Een paar jaar geleden kon je een student doorverwijzen en was er direct hulp. Nu weet ik dat ze maandenlang op een wachtlijst komen te staan.' Oosterkamp poogt altijd het gesprek met zijn studenten te voeren. 'Ik weet dat depressie een heel gevaarlijke ziekte is en ik ben er niet bang voor. Als samenleving ben je toch via allerlei draadjes met elkaar verbonden en moet je voor elkaar zorgen. Ik zorg wel dat die professionals erbij betrokken worden en ik ga niet op de stoel van de therapeut zitten.' Hij maakte ooit mee dat een van zijn studenten naar hem toe kwam om te vertellen dat een andere student afscheid kwam nemen. 'Dan heb ik het over suïcide. Destijds hebben medestudenten haar naar de huisarts gebracht en daarna weer thuisgebracht. Zelf heb ik nu al tien jaar contact met deze student, die inmiddels geen student meer is. Meer dan eens heb ik gedacht dat ik te dichtbij kwam. Het was geen student die ik beoordeelde of les gaf, dus ik heb ervoor gekozen wel dat contact aan te gaan.' 'We zijn niet verantwoordelijk voor die volwassen mensen, maar wel voor de veilige onderwijs sfeer', zegt Op de Beek. 'Het hoort ook bij docent zijn. Je wilt als mens dat het goed gaat met een ander. Die tijd reken ik erbij in. Maar ik beschouw het niet als extra werkdruk.' 'Mijn tijd hoeft niet te worden gedeclareerd', vult Oosterkamp aan. 'Het is niet onze taak om voor studenten te zorgen. Maar ik ben niet alleen maar docent als ik op de universiteit rondloop. Ik ben ook medemens.'

'Ik vertel in college ook over mijn eigen uitstelgedrag of dat ik geen zin heb in het schrijven van een onderzoeksvorstel'

'Tegenslag hoort ook bij het leven'

Als het gaat om studentenwelzijn mogen zowel de universiteit als studenten meer naar zichzelf kijken, vinden beide docenten. 'Welk verhaal vertellen we als universiteit zelf?', vraagt Op de Beek zich hardop af. 'Misschien moeten we een keer een alumnus laten spreken die geen werk kon vinden en wat anders ging doen. Dat is een eerlijker verhaal. De succesverhalen van iemand die een ontzettend mooie baan kreeg na het afronden van de studie kunnen meer druk leggen op studenten.' Maar ook als het niet goed gaat met studenten, omdat de jaarindeling te zwaar is of de studielast te hoog, legt de universiteit volgens Op de Beek het probleem te vaak neer bij de student zelf. 'Dat is vind ik niet terecht. Je hebt niet altijd een cursus mindfulness of stressmanagement nodig. Doordat we zo vanuit het individu denken, vergeten we dat alternatieve maatregelen veel meer impact kunnen hebben op studenten.' Tegelijkertijd moeten studenten ook leren weerbaar te zijn. Oosterkamp: 'Ze moeten ook accepteren dat ze tegen bepaalde belemmeringen oplopen en dat die deel uitmaken van hun bestaan. Ook dat is het leven.' Op de Beek: 'Er is gewoon tegenslag en onzekerheid. De universiteit is ook een organisatie die mensen voorbereidt op het werkende leven. Om te zorgen dat als er iets gebeurt, iemand zelf in staat is de regie te nemen en mee te denken over de oplossing.'

Het mysterie van het verdwenen vaandel

Waar is het vaandel van de ter ziele gegane Leidse doovenvereniging De Sleutelstad? De dovengemeenschap zit met de handen in het haar nu alle sporen doodlopen. Enige overgebleven aanknopingspunt: één mysterieuze foto.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

'Het verhaal hangt van pech en blunders aan elkaar', verzucht universitair hoofddocent gebarentaalkunde Victoria Nyst. Samen met de Gebarentaalgroep van de Universiteit Leiden, familieleden en voormalig (bestuurs)leden van de ter ziele gegane doovenvereniging De Sleutelstad zoekt ze naarstig naar nieuwe aanknopingspunten om het verdwenen vaandel van de vereniging boven water te krijgen. Tevergeefs tot nu toe, terwijl ze toch al een paar jaar op zoek zijn. 'Al onze hoop is nu op Mare gericht.' Eerst de geschiedenis. Doovenvereniging De Sleutelstad werd in 1935 opgericht door David Daniëls, een Joodse, dove student uit Amsterdam die in Leiden kwam studeren aan de instrumentmakerschool, waar hij werd opgeleid tot glasblazer. De Sleutelstad was de eerste doovenvereniging van Leiden, zegt Nyst. 'Dat die pas in 1935 werd opgericht was best laat. In Amsterdam kwamen dove mensen al samen rond 1880 en in Frankrijk nog veel eerder.' Vermoedelijk werd de doovenvereniging opgericht aan Lammertmarkt 3, waar destijds café en hotel Bamberger zat. Bij gebrek aan een eigen sociëteit huurden de leden daar ruimte voor samenkomsten. 'Ze vierden er hun eerste lustrum, hielden speeches, deden mededelingen over het aantal donateurs en er werden toneelstukken opgevoerd', vertelt Nyst. Veel gedronken leek er niet te worden. 'De mannen rookten sigaretten en de vrouwen aten bonbons. Het was vrij braaf.' De vereniging was er voor iedereen die doof was. 'Niet alleen voor Joden en studenten, maar ook voor bijvoorbeeld schoenmakers en meubelmakers.' Hoe groot de vereniging was, is niet bekend. 'Ik schat iets van twintig leden, maar dat is een heel grote gok.' Daniëls was de eerste voorzitter van de vereniging. Tot 1939 woonde hij in Leiden, waarna hij terugging naar Amsterdam. 'Intussen was het klimaat voor Joodse Nederlanders al flink guur geworden', zegt Nyst. In 1940, op de viering

van het eerste verenigingslustrum, kreeg De Sleutelstad een groot vaandel cadeau met daarop de naam en oprichtingsdatum. 'Daniëls was nog bij die viering als erelid.' Kort na de lustrumviering brak de oorlog uit. 'Toen Daniëls op bezoek wilde gaan bij de nieuwe voorzitter, Jan Brouwer, werd hij opgepakt. In 1943 zijn hij, zijn zus, zwager, vader en moeder omgebracht in concentratiekamp Sobibor.' Van de doovenvereniging werd nog maar weinig vernomen, behalve een oproepje in *Leidsch Dagblad* in 1942. 'Daarin vroegen ze om een vaandelkast om het vaandel in te kunnen opbergen. Toen was het er dus nog.' Maar inmiddels is van het vaandel geen spoor meer te bekennen. 'We weten niet waar en wanneer het zoek is geraakt. Wel heeft de Amsterdamse doovenvereniging ongeveer vijf jaar geleden een mail of brief gekregen - ik denk een mail - van een Leidse alumnus die rond 2018 in Leiden studeerde en zei het vaandel in bezit te hebben. Hij stuurde ook een foto mee waarop hij met het vaandel is te zien. Maar degene die de mail heeft gekregen, is die kwijtgeraakt. Ze kon zich alleen nog herinneren dat de student een dubbele naam had die begon met Carl, en dat hij op Noordeinde 40 woonde. Daar is ze toen heengegaan, maar de bewoners wisten van niks. Later is ze nog eens teruggekomen met een tolk, maar ook dat leidde niet tot opheldering van de situatie. Later ben ik zelf ook langsgesgaan, maar toen bleek dat het pand van eigenaar is gewisseld en dat er geen studenten meer woonden maar werkenden.' Toen bleef nog één ding over: zoeken naar alumni met de naam Carl. 'Je zou denken dat dat niet zo moeilijk is: hoe veel mensen heten er nou Carl?' Maar helaas. 'We hebben Augustinus gecontacteerd en ook Minerva heeft in haar alumnibestand gekeken, maar zonder succes. Toen heb ik de alumnicoordinator van Geesteswetenschappen benaderd, maar ook voor haar was hij onvindbaar.' De laatste keer dat de vlag is gesignaleerd, was tijdens een 3 oktoberoptocht. 'Een mevrouw die tien jaar in Leiden heeft gewoon herinnert zich dat ze het vaandel toen heeft gezien. Maar in welk jaar dat is geweest, wist ze niet meer.' De dovengemeenschap roept de betreffende student op om nogmaals contact op te nemen met Nyst. Ook tips van studenten en alumni die hem herkennen, of het opmerkelijke schilderdij op de voorgrond, zijn welkom. 'Het is een studentikoos ding om op je kamer te hebben staan, maar wanneer je bent afgestudeerd wil je verder met je leven.' De dovengemeenschap wil het vaandel dolgraag terug hebben, zegt Nyst. 'Maar als deze oproep nergens toe leidt, hebben we toch een stukje Leidse dovengeschiedenis zichtbaar kunnen maken. Dat is minstens zo waardevol.'

In memoriam: Professor David Fontijn (1971-2023)

Foto Marc de Haan

Met groot verdriet doen wij melding van het overlijden van onze collega, mentor en vriend, hoogleraar David Fontijn op maandag 1 mei 2023. Zijn gezondheid ging de laatste jaren achteruit. Terwijl zijn geest nog steeds scherp was als altijd, worstelde zijn lichaam om bij te blijven. Met zijn overlijden heeft onze faculteit een van haar besten verloren. Ons hart is zwaar van verdriet, en we hebben moeite om de juiste woorden te vinden om de diepte van ons verlies uit te drukken.

David was een van de grote denkers in de Europese prehistorie, en zijn opvattingen over deposities uit de Bronstijd zijn deel geworden van de wetenschappelijke kijk op deze periode. Hij werd over de hele wereld uitgenodigd om zijn ideeën te bespreken en hij stond aan het hoofd van verschillende baanbrekende onderzoeksprojecten die sindsdien de toon en de agenda op dit gebied hebben bepaald.

Zijn passie en gedrevenheid maakten hem tot een groot en creatief onderzoeker. Iedereen die David kende, herkende onmiddellijk de vonk in zijn ogen als hij sprak over zijn passie voor de Europese prehistorie, met name de bronstijd. Zijn passie verliet hem nooit, en nog maar een paar weken geleden legde hij de laatste hand aan zijn boek *How the Bronze Age Shaped Europe*.

Met deze passie verliest de faculteit nu een van haar grootste docenten. Colleague geven was zijn roeping en hij inspireerde generaties studenten om kritisch na te denken over archeologie, de Europese prehistorie, maar ook over hun eigen rol in de moderne samenleving. Het was een genot om te zien hoe hij groepen jonge studenten wist te inspireren om na te denken over de vraag waarom archeologie belangrijk was. Wat ook de aard van het college was, hij gaf het met evenveel passie. Of hij nu in het veld de fijne kneepjes van het bodemvormingsproces analyseerde of fundamentele vragen aan de orde stelde over wie we zijn, waar we vandaan komen en waar we naartoe gaan.

Maar misschien was zijn grootste kwaliteit als docent zijn vermogen om anderen te verheffen en hen aan te

moedigen hun eigen verwachtingen te overtreffen. Hij was een mentor voor velen, met zijn deur altijd open en klaar om een helpende hand te bieden. Er zijn waarschijnlijk maar weinig mensen die zo aandachtig konden luisteren als David; en na een korte pauze wist hij altijd precies de juiste vraag te stellen.

David gaf echt om de mensen met wie hij werkte en degenen voor wie hij verantwoordelijk was. Velen van ons zullen zich herinneren dat zij na een intensieve discussie zijn kantoor verlieten met een duidelijk antwoord op een probleem dat zij wekenlang hadden proberen op te lossen. Hoewel het een uitdaging zal zijn, hopen wij zijn bijzondere nalatenschap voort te zetten.

Zijn passies beperkten zich niet alleen tot archeologie. David was een fervent lezer en muzikieliefhebber, en hij voerde vaak gesprekken over nummers, waarbij hij zich verdiepte in onderwerpen als obscure punkbands uit de jaren '80, een nummer van David Bowie of Radiohead, moderne geschiedenis of de straten van Berlijn. Als getalenteerd muzikant was één van zijn laatste publieke optredens met zijn band, rockend op het podium met zijn dochter en omringd door zijn bandleiden, familie en vrienden. Misschien kunnen we in deze moeilijke tijden een liedje opzetten dat ons aan David herinnert en zijn passie koesteren.

Hoewel we ons David herinneren als een groot onderzoeker en docent, mogen we niet vergeten dat hij bovenal een oprecht aardige man was. Hij had een positieve instelling waar hij ook kwam, altijd vriendelijk, ondersteunend en attent. Hij was een fantastische collega, mentor en vriend. Wij zullen hem enorm missen.

Quentin Bourgeois (universitair hoofddocent), **Richard Jansen** (universitair docent), **Maikel Kuijpers** (universitair docent), **Arjan Louwen** (universitair docent), **Miguel John Versluys** (hoogleraar klassieke en mediterrane archeologie)

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman
a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Marcielle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Lorenzo Gerritsen (stagiair)

Medewerkers: Romy van den Akker | Pim Bakx
| Cees van den Boom | Emiel Beinema | Remco
Breuker | Josette Daemen | Omar Ghaly | Olaf
Lewuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl
Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Bandirah | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet b.v.
Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023 - 571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
https://bureauvanvliet.com/advertentie/
Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) |
Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter
(secretaris) | Willem van der Does | Annemarie
Drahmann | Nour Eldin Emar | Rosanne
Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen |
Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

TWIJFEL TRAJECT

Wel of niet
promoveren?
Luister naar onze
PhD-podcast!

Ik werd wakker in de cel en wist: ik ben een ezel

Wanneer in Leiden de avond valt en de stad donkergeel kleurt, zie ik hoe onder mijn raam jongens en meiden zich naar hun sociëteit begeven. Ook ik liep daar eens tussen. Hoe ik nu mijn avonden vul? Het antwoord, en daar schaam ik me geenszins voor, is: ik wandel. Alleen doemt tijdens mijn avondwandelingen steeds vaker de gedachte op dat ik rondloop in een stad die voor mij

enkel nog bestaat uit herinneringen. Als een mausoleum, alleen ben ikzelf vergeten te overlijden (lees: vertrekken). Laatst stond ik na een wandeling bij de voordeur te hannesen met mijn sleutels, toen ik verderop in een steeg een meid over haar nek hoorde gaan. Haar vriendin zei vervolgens geïrriteerd, als een moeder tegen haar klierende kroost: 'Ça suffit, Annelies. Ça suffit. We gaan naar huis.' Ik ga al, ik ga al, hoorde ik mezelf denken. Het is klaar. Tijd om terug te keren naar Den Haag, mijn geboortestad. Maar, dacht ik ineens, met wat op zak? Een boel verhalen, dat zeker, enkele wijsheden ook, maar niks op schrift. Een 'bewijs van in leven zijn' kan je zo aanvragen bij de

gemeente, maar een bewijs dat je eens geleefd hebt, waar haal je dat vandaan? Er zat maar één ding op: zelf mijn herinneringen opschrijven. Neem die keer dat ik achter de tralies belandde. 's Ochtends werd ik wakker op de grond van mijn cel, rechts van mij lagen een opgevouwen deken en een dun kussen, links stond een onbeslapen bed, hetgeen de pijn in mijn onderrug verklaarde. De deur ging open en ik werd door een agent vriendelijk gesommeerd mee te komen naar een verhoorkamer verderop in het gebouw, alwaar een nog vriendelijkere agente mij uitnodigde te gaan zitten.

'Hoe heeft u geslapen?' vroeg ze. 'Goed', verklaarde ik, waarna ik vanwege de pijn moest gaan verzitten in mijn houten stoel.

Hoewel ik 'de verhoorde' was, had ik voornamelijk te luisteren naar wat de agente van haar beeldscherm oplas. In het proces-verbaal stond akelijk feitelijk beschreven wat er die voorgaande nacht was gebeurd: waar (Breestraat), hoe laat (rond vier uur 's nachts) en hoe (dronken) ik werd aangetroffen, en wat ik had gezegd. Het is gek om je eigen woorden voor het eerst te horen uit de mond van een ander. 'We troffen u aan zonder portemonnee', zei de agente. 'En u kon niet vertellen waar u woonde.'

(Ik woonde toen krap drie maanden in mijn studentenhuus, al was dat geen excuus.) De agenten hadden me meegenomen zodat ik op het bureau mijn roes kon uitslapen, vertelde ze.

'Maar ben ik dan niet aangehouden?' vroeg ik enigszins hoopvol. De agente – met haar halflange, rossige coup deed ze me denken aan Marion uit *Flikken Maastricht* – zuchtte. 'Jawel, maar pas toen u hier op het bureau aankwam.'

(In het kort: ik weigerde mijn schoenen uit te trekken, en vloog vervolgens tussen vier agenten als Superman mijn cel in.)

Van mijn excuses moest Marion niks hebben. 'Ik zie dat het niet de eerste keer is dat u hebt vastgezet', zei ze ineens streng. God, dat was ook zo. De eerste keer was op mijn vijftiende, toen ik met een nitraat een brievenbus had proberen op te blazen, met enig succes. Na zes uur kwam mijn vader me van het bureau ophalen, en terwijl we over de parkeerplaats liepen kon hij maar één woord bedenken voor mijn stupide actie: ezel.

Maar nu, nadat Marion me had laten gaan (met twee fikse boetes), stond niemand me buiten het bureau op te wachten met dat gezegde over die ezel en die steen – hetgeen mij inmiddels een exceptionele ezel maakte.

Thuis aangekomen liep ik de keuken in, waar een vijftal jongens me verwachtingsvol aankeek en er een vroeg: 'Geneukt?' (Soms is satire niks dan de werkelijkheid.) Ik moest ze teleurstellen, dacht ik, maar mijn avontuur in het gevang vonden ze blijkbaar nog veel mooier. Ik had het geluk met vijftien andere ezels in een huis te wonen. Later stond ik onder de douche de bajeslucht van me af te spoelen, toen mijn muziek, die luid uit de speakers knalde, abrupt stopte. Aan de andere kant van de deur zat iemand op mijn telefoon. Even bleef het stil. Daarna:

Mama sorry dat ik vastzit, shit ik ben d'r weer
Mama sorry dat ik vastzit, ik weet het doet je zeer
[...]
Maar mama, echt dit is de laatste keer

En dat was ook zo.

Cees van den Boom is geschiedenisstudent en blik in een serie columns terug op zijn Leidse studententijd

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week: **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 2 leerlingen groep, 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs:** *Aardrijkskunde, biologie, 2 havo. Twee leerlingen. *Engels, brugklas basis/kader. *Nederlands, aardrijkskunde, brugklas vmbo-tl. *Wiskunde, biologie, brugklas basis/kader. *Wiskunde A, economie 4 havo. **Leiden-Zuid**, *3 leerlingen basisonderwijs. **Voortgezet onderwijs:** *Nederlands, Engels, Wiskunde, brugklas vmbo basis/kader. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Woonruimte voor wetenschappers gezocht! De Universiteit Leiden verwelkomt jaarlijks vele wetenschappers uit binnen- en buitenland voor wie (tijdelijke) woonruimte gezocht wordt. Indien u woonruimte beschikbaar heeft, bemiddelen

wij kosteloos. Een woonruimte aanmelden kan via www.universiteitleiden.nl/woonruimte. Team Housing neemt dan contact met u op.

Psychische hulp nodig? Professionele begeleiding voor studenten. Ook met psychische aandoening en/of stoornis ben je van harte welkom! Bel of mail voor informatie: onderwijsbovenwijs@gmail.com / 0644440634. Also in advanced English. **Inlooptconcert** gegeven door Guus Theelen (orgel). **Academiegebouw**, Rapenburg 73. **Woensdag 17 mei van 13.00 uur tot 13.30 uur**. Toegang gratis. Zie ook: www.universiteitleiden.nl/orgel

Inlooptconcert gegeven door Borislava Petrova (orgel). **Academiegebouw**, Rapenburg 73. **Woensdag 24 mei van 13.00 uur tot 13.30 uur**. Toegang gratis. Zie ook: www.universiteitleiden.nl/orgel

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor en Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

Gezellig meedoen ging niet

Zoals zoveel jongeren worstelde cabaretier Fabian Franciscus met (te) hoge verwachtingen. 'Ik ging van het allerlaagste naar het hoogste.'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN

De studententijd van cabaretier Fabian Franciscus (40) verliep in het begin 'niet bepaald van een leien dakje', vertelt hij. 'Het begon al met het vinden van een woning. Hospiteren met autisme is niet makkelijk. Ik wist niet waarover ik moest praten, dus ging ik gewoon allemaal dingen opnoemen die in de woonkamer stonden. Dat werkte dus helemaal niet. 'Ik ben wel drie maanden later opgebeld door een studentenhuus omdat er was ingebroken; of ik nog wist wat er allemaal in die woonkamer had gestaan.' Franciscus kwam toen van een school voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen, om aan twee universitaire studies te beginnen. Hij heeft multiple complex developmental disorder (MCDD) een vorm van autisme die gepaard gaat met grote fantasie en angsten.

Zijn kijk op de wereld blijkt bijzonder goed te werken op het podium: hij brak in 2017 door met zijn eerste show *Vlafeest*, die ook een tijd op Netflix was te zien. In 2020 volgde *Kleine Wereld*, en nu toert hij met zijn nieuwe voorstelling *Lekker Gezellig!*. Op 17 mei staat hij in de Leidse Schouwburg. In de nieuwe show vertelt hij ook hoe zijn studententijd verliep. De titel *Lekker Gezellig!* slaat op hospiteeravonden: 'Het gaat om gezellig meedoen, en daar was ik niet goed in.'

Waar ging je uiteindelijk wonen?

'Ik kwam terecht in een omgebouwd kantoorpand dat je zelf af moest klussen – muren schilderen, tussenwandjes plaatsen – en dan hoefde je niet te hospiteren. Daar kwamen natuurlijk allemaal figuren op af die daar ook niet goed in zijn. Ik had weinig met die mensen, zeker in het begin. Ik ben daar, in zogenaamd de mooiste tijd van je leven, heel eenzaam geworden.'

'Ik deed letterlijk niks: een beetje hangen, met mijn gezicht in de bank'

'Ik heb een half jaar letterlijk niks gedaan – een beetje hangen op mijn kamer, met mijn gezicht in de bank. Dit klinkt misschien zwaar, maar toen ging ik fantaseren over de heftigste manier om dood te gaan. Daar schrok ik van, ik beseftte dat het de verkeerde kant op ging. Dit moet het ook niet zijn, dacht ik. Toen ben ik langzaam hulp gaan zoeken, en het ging steeds beter. Tegen het eind van mijn studententijd ging het weer goed. 'Maar de show is niet zo zwaar als dit, hoor.'

Wist je toen al dat je autisme had?

'Op een gegeven moment ging ik er veel over lezen, en wist ik het wel, maar ik heb geen diagnose laten stellen omdat ik het nog ontkende. Vroeger was autisme niet bepaald cool. Ik hoop eraan mee te werken dat dat het wel wordt, of dat het in ieder geval oké is. Maar toen wilde ik er niets over horen. 'Ik ben door verschillende fases heen gegaan. Je had de film *Rain Man*, daar was ik niet zo van gecharmeerd. Daar wilde ik niet bijhoren. Maar op een gegeven moment denk je toch: ik ben niet Rain Man, ik ben gewoon mezelf. Je kan ook zelf proberen dat beeld bij te stellen en van die zogenaamd 'zwarte kant' een sterke kant te maken. 'Ik heb het omarmd, want als comedian maakt het me uniek. Door mijn MCDD heb ik een grote fantasiewereld met unieke verhalen waaruit ik kan putten.'

Wanneer ontdekte je dat je grappig was?

'Ik zag een comedian op televisie en dacht: "Oh, dat kan ik ook." Na enige tijd bleek dat ook zo te zijn.'

Is Lekker Gezellig! anders dan je eerdere shows?

'Het is persoonlijker, denk ik. En daarnaast: bij *Vlafeest* hoefde je niet per se autisme te hebben om het te begrijpen, maar wel om het nog net iets leuker te vinden. *Lekker Gezellig!* gaat over psychische struggles, maar die heeft meer dan een derde van Nederland. Het is breder geworden. Mijn shows moeten niet alleen leuk zijn voor mensen met autisme. Maar zoals we nu praten, klinkt het alsof het vooral daarover gaat. Dat is niet zo.'

Je bent bekend om je autisme: in je eerste show en interviews komt het steeds aan bod. Vind je dat vervelend?

'Ik ben natuurlijk meer dan alleen het hebben van autisme. Veel meer, zou ik zelfs zeggen. Ik vergeef het een beetje met Jochem Myjer: er zijn weinig mensen die hem alleen nog als ADHD'er zien, al komt hij er soms wel nog op terug in zijn shows. Ik blijf natuurlijk autisme hebben, dus ik kom er wel op terug, maar ik noem het woord in deze show niet supervaak meer.'

Waar gaat Lekker Gezellig! nog meer over?

'Over het hebben van een hoge lat der verwachtingen. Die heb ik ook meegekregen, onder andere omdat mijn opa en oma in een Japenkamp hebben gezeten. Toen ze daaruit kwamen, dachten ze: dit willen we nooit meer meemaken en dat doen we door idealistisch hoge eisen aan onze kinderen te stellen. 'Ik voelde die hoge verwachtingen heel erg in mijn studententijd. Ik deed twee studies, dus ik deed het mezelf ook aan. Dat kwam dan weer omdat ik van een Zmok kwam, een school voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen. Ik ging van het allerlaagste naar het hoogste, en dat vond ik lastig. 'Dit geldt denk ik voor veel studenten. Je woont voor het eerst op jezelf, bent voor het eerst helemaal vrij en zonder ouders, en denkt dat je de wereld gaat veranderen. Daar was ik zelf ook mee bezig. Dat valt vaak tegen, kan ik verklappen. Je legt jezelf dan ook die verwachtingen op, als je denkt: ik ben los, ik ga alles zelf doen en mijn toekomst heel goed uitdenken. Maar ja, heel veel hangt van toevalligheden aan elkaar.'

Fabian Franciscus, *Lekker Gezellig!* Leidse Schouwburg, woensdag 17 mei, 20.15, €14,50 - €19,50

Download nu de Mare-app

LAMME LEIDSE MEMES

Erik heeft geen studentenvereniging nodig om hem een gevoel van identiteit te bezorgen: "Ik ben EL CID-mentor"

DE DAS

‘Ik had best in een Boeing 747 willen vliegen’

DOOR EMIEL BEINEMA
FOTO MARC DE HAAN

Huis: StudentCity Leiderdorp
Kamer: 33m²
Huur: €785 excl.
Bewoners: 1

Je hebt een hele collectie miniatuurvliegtuigen. Wilde je piloot worden?

‘Ik draag een bril, dat is volgens mij al een minpunt, en dan ben ik ook nog eens slecht in wiskunde. Dus nee, ik houd van vliegtuigen voor het kinderlijke gevoel: het is een groot apparaat dat veel lawaai maakt. En mijn opa is erg van de vliegtuigen. Toen ik klein was, nam hij me mee naar Schiphol om te spotten.’

‘Ik weet er meer over dan gemiddeld,

maar dat is omdat heel veel mensen helemaal niks weten. Bijvoorbeeld de Boeing 747 die daar in het midden staat: dat is een van de meest iconische vliegtuigen die er zijn. Die herken ik meteen als hij overvliegt. Maar blijkbaar geldt dat niet voor iedereen. Het had me leuk geleken om nog eens in een 747 te vliegen.’

‘Hoe moderner vliegtuigen worden, hoe lastiger ze te herkennen zijn. Ze hebben allemaal twee motoren en lijken enorm op elkaar. Dat verbaast me niet, maar ik vind het wel heel jammer.’

Zijn er modellen die je graag nog zou willen hebben?

‘Propellervliegtuigen vind ik leuk, en militaire vliegtuigen, vooral oude. Vroeger had je wat uniekere ontwerpen. Een F4, uit de jaren ‘60, vind ik heel gaaf. Die heeft een unieke vorm. De F15 is een stuk moderner, maar vind ik ook mooi. ‘Als je de geschiedenis en de details van bepaalde vliegtuigen kent, worden ze vaak leuker. De F15 is in de Koude Oorlog in paniek ontwikkeld toen de Amerikanen dachten dat de Russen een heel goed vliegtuig hadden. Dat bleek later toch niet zo, maar inmiddels hadden ze zelf dus wel een heel goed ontwerp. ‘De meeste modellen heb ik kant-en-klaar gekocht. Maar sommige vliegtuigen zijn lastig te vinden, of heel duur. Dan moet je ze zelf gaan bouwen, maar dan moet ik er een nieuwe hobby bij nemen. En ik heb ook niet oneindig veel geld om uit te geven.’

Verzamel je horloges ook voor de geschiedenis?

‘Ik vind ze vooral mooi. Het glimt en heeft een design. Ik zie horloges als sieraden: je telefoon kan veel accurater de tijd bijhouden dan welk horloge ook. Maar mechanische horloges tikken zo leuk en het binnenwerk is interessant.’

Repareer je ze ook zelf?

‘Ik probeer het te leren, maar dat valt niet mee. Het is al niet makkelijk, maar je hebt ook grote en dure machines nodig die soms wel tienduizend euro kosten. Daar heb ik het geld en de ruimte niet voor. Je kunt ook met ultrasone apparaten aan de slag, maar ik heb nog niet kunnen uitvinden wat daarmee de slimste tactiek is. Als ik informatie zoek over schoonmaken, kom ik toch bij de dure machines uit.’

COLUMN | MAIA DE QUAY

‘OMG’, riep de fitfluencer. ‘You’re totally blocking my video!’

Een jaar of drie geleden schreef ik over de Leidse UB en hoe bijna iedereen daar te vergelijken was met een dierentuindier. Sindsdien is het een soort sport voor me geworden om mensen op allerlei gekke en minder gekke plekken – koffietent, stations, wachtkamers bij de tandarts – te categoriseren (ofwel IN HOKJES TE STOPPEN).

Nu ik ongeveer twee maanden een duur abonnement heb op een Haags sportpaleis en daar dus vaak naartoe moet van mezelf, heb ik inmiddels – zo denk ik zelf – een mooie indeling van de gemiddelde sportschoolganger kunnen maken.

We beginnen de lijst met een inkopper: de gymrat. Gymrats zijn over het algemeen boys in tanktops die zes dagen per week door de sportschool paraderen met een zwarte shaker gevuld met een smerig ruikend proteïnepoederprutje. Ze zijn meestal bezig met het rondsmijten van gewichten terwijl ze moeilijk kijken en heel hard grommende geluiden maken in een grauwe hoek waar

het ruikt naar zweet en de wens naar bevestiging. Ze hebben nog nooit in hun leven één spier gestretcht en zijn tijdens hun rustpauze op zoek naar een vrouw om te mansplainen hoe ze moet gewichtheffen.

De volgende categorie die niet mag ontbreken, is die van de fitfluencers. Dat zijn meestal vrouwen (ook wel girlies) die de sportschool betreden in een matching sportsetje van Gymshark of Lululemon, het liefst in een hippe pasteltint. Ze spenderen al hun tijd op de stairmaster, legpress of op een yogamatje om zich kwaad te maken met een aaneenschakeling van BBB-oefeningen (de niet-Caroline gerelateerde variant).

Hoewel ik fitfluencers meestal een kleurrijke toevoeging aan de sportschool vind, was ik behoorlijk verrast toen ik er laatst eentje geïrriteerd ‘Oh my god, you’re totally blocking my video!’ hoorde zeggen tegen een gymrat die zijn gewichten bij haar in de buurt weglegde.

Andere vervelende eigenschappen van fitfluencers: ze lijken nooit te zweten (niet dat dat moet, maar ik ben gewoon jaloers) én ze dragen hun haar of LOS (!) of in een perfecte gecureerde paardenstaart met twee

losse plukjes aan de voorkant die ze de hele fokking tijd in de spiegel checken.

Verder zijn er nog noobs, een categorie waaronder ik mezelf schaar. Wij lijken altijd verdwaald, doen maar wat en zijn

eigenlijk alleen maar een wedstrijd aan het houden met iemand anders in de sportschool zonder dat die persoon dat doorheeft. Uiteindelijk voelen noobs zich het meest op hun gemak in een lesje waar een enthousiaste instructeur ze vertelt wat ze moeten doen en waar ze – uit angst om uit de toon te vallen – iets te goed meedoen waardoor ze zichzelf overbelasten en vier dagen na dato nog spierpijn hebben.

Last but not least is daar de persoon die in elke sportschool te vinden is: de gestoorde gek. Die kan zich op vele manieren manifesteren, maar mijn favoriet blijft de variant gestoorde gek die de sportschool betreedt in kleding alsof hij net van de markt is geplukt. Deze mensen zien eruit alsof ze er drie minuten geleden achter zijn gekomen dat ze een uur te vroeg waren voor een afspraak om de hoek en daarom maar de sportschool in zijn gedoken om de tijd te verdrijven.

Desalniettemin doet de gestoorde gek met een hoodie, spijkerbroek en Timmerlands aan gewoon een hondertal pull-ups, gaat woest tekeer op een roeiapparaat en smijt schijven van twintig kilo door het dak. Hoewel het heel wreed is dat ik er een hobby van heb gemaakt om mensen in hokjes te stouwen waar ze naar alle waarschijnlijkheid niet écht inpassen (of bij willen horen), is het tegelijkertijd een schitterend fenomeen dat er voor iedere halve zool – inclusief ondergetekende – een plek in de sportschool is.

Daar kan de Leidse UB nog een puntje aan zuigen.

Maia de Quay studeert rechten

Paraderende gymrats gaan op jacht naar vrouwen om te mansplainen hoe die moeten gewichtheffen

